

Cambridge University Press

978-1-108-04883-5 - Chronica Magistri Rogeri de Houedene: Volume 3

Roger of Hoveden Edited by William Stubbs

Excerpt

[More information](#)

CHRONICA MAGISTRI ROGERI
DE HOVEDEN.

VOL. III.

A

Cambridge University Press

978-1-108-04883-5 - Chronica Magistri Rogeri de Houedene: Volume 3

Roger of Hoveden Edited by William Stubbs

Excerpt

[More information](#)

CHRONICA MAGISTRI ROGERI DE HOVEDEN.

PARS POSTERIOR.

Benedict,
ii. 71.

Itaque sepulto rege, comes Ricardus filius ejus statim in-
jecit manus in Stephanum de Turonis,¹ senescallum Andegaviæ:
et mittens eum in carcerem gravibus compedibus et ferreis
manicis catenatum, exigebat ab eo castella et thesauros regis
patris sui, quos ipse in custodia habuit: quibus traditis,
comes Ricardus redemit eum usque ad novissimum
quadrantem.

A.D. 1189.
July.
Richard
compels the
Steward of
Anjou to
give up
king Henry's
treasures.

Benedict,
ii. 72.

Eodem vero tempore, quo prædictus rex Angliæ obiit,
Matildis ducissa Saxoniam, filia ejus, similiter obiit.²

Matilda of
Saxony dies.

Ricardus filius Henrici regis factus est dux Normannorum.

Benedict,
ii. 73.

Deinde venit idem comes Ricardus Rothomagum, et a
Waltero Rothomagensi archiepiscopo, coram episcopis et
comitibus et baronibus Normanniæ, accinctus est gladio
ducatus Normanniæ, in ipsa die Sanctæ Margaretæ, feria
quinta, decimo tertio kalendas Augusti. Deinde acceptis fide-
litatibus a clero et populo ducatus Normanniæ, dedit Gau-
frido, filio Rotrodi comitis de Pertico, Matildam filiam ducis
Saxoniam, neptem suam, in uxorem.

July 20.
Richard
made duke
of Nor-
mandy: he
marries his
niece to
Geoffrey of
Perche.

Tertia autem die sequenti, scilicet festo Sanctæ Mariæ
Magdalenæ, Philippus rex Franciæ, et Ricardus dux Nor-

¹ He is called by Richard of De-
vizes, *Stephanus de Marzai*; by
Benedict, *Stephanus Tirconensis*
(ii. 9.) and *de Turonis* (ii. 67.).
Stephen de Turneham was a com-
panion of Richard on the Crusade

(Itin. 299, 337), and Sheriff of Wilt-
shire in 1199.

² *obiit*] July 13, R. de Diceto,
c. 645; June 28, Chron. Stederburg.
Leibnitz, *Scr. R. Br.* i. 861.

A.D. 1189. ^{Benedict, ii. 74.}
 July 22. ^{Interview between Richard and Philip: agreement between them.}
 Interview between Richard and Philip: agreement between them.
 manniæ, convenerunt inter Calvum Montem et Trie ad colloquium. Ubi rex Franciæ constanter petebat, ut dux Normanniæ reddidisset ei Gisortium, et alia multa, quæ longum est per singula dinumerare. Sed ipse Ricardus videns, quod si ipse hoc fecisset, in damnum et opprobrium sempiternum sibi redundaret, adjecit illis supradictis viginti millibus marcarum argenti, quas rex pater suus conventionaverat¹ se daturum regi Franciæ, quatuor millia marcarum argenti, et sic gratiam et amorem suum obtinuit, et rex Franciæ reddidit ei omnia quæ per guerram super regem patrem suum ceperat, tam castella quam civitates et alias munitiones, et villas et prædia.

Queen Eleanor orders a release of prisoners throughout England: the liberation of offenders against the forest law; and of others imprisoned otherwise than by the common right.
 Interim Alienor regina, mater prædicti ducis, reginalem curiam circumducens, de civitate in civitatem et de castello in castellum, sicut ei placuit, profecta est; et missis legatis per universos comitatus Angliæ, præcepit captivos omnes a carceribus et captionibus liberos reddi pro anima Henrici domini sui: ut a propria persona sua argumentum eliceret, captiones molestas esse hominibus, et jocundissimam animæ refocillationem ab ipsis emergere. Præterea præcepit, ex mandato ducis filii sui, quod omnes qui capti fuerant pro foresta liberarentur quieti, et ut omnes uthlegati pro foresta ad pacem redirent de præcedentibus forisfactis forestæ quieti; et ut omnes alii qui capti fuerant, et retenti per voluntatem regis, vel justitiæ ejus, qui non erant retenti per commune rectum comitatus vel hundredi, vel per appellationem, essent quieti; et illi qui per commune rectum sunt retenti, si plegios invenire possunt standi ad rectum, si quis adversus eos loqui voluerit, liberentur; sin autem juramentum præstant standi ad rectum si quis adversus eos loqui voluerit, per tantum liberentur: et illi qui per appellationem sunt retenti pro quacunque turpi causa, si plegios standi ad rectum invenire possunt, ut plenum inde fiat,² liberentur: et illi qui uthlegati sunt per commune rectum sine appellatione, per justitias redeant ad pacem, ita quod plegios inveniant standi ad rectum, si quis versus eos loqui voluerit. Si autem per appellationem retenti³ sunt, si fecerint pacem cum adversariis suis, redeant ad pacem: et omnes illi qui retenti sunt

¹ *conventionaverat*] *concionave-* | ³ *retenti*] *retati*, B. G. I.; *utlagati*,
 rat, B. D. | Benedict.

² *fiat*] *et*, ins. I.

- Benedict, ii. 75. per appellationem illorum qui se malefactores esse cognoscunt, liberentur quieti, et illi malefactores, quibus pro suis probationibus concessa sunt membra et vita, abjurent terram domini Ricardi et abscedant: et illi malefactores qui sine concessione vitæ et membrorum alios appellant propria voluntate, in prison¹ custodiantur, donec aliud inde habeatur consilium. Et præcepit, quod unusquisque liberorum hominum totius regni jurasset, quod fidem portabit domino Ricardo regi² Angliæ, filio domini regis Henrici, et dominæ Alienor reginæ, de vita et membris suis, et honore terreno, sicut ligio domino suo, contra omnes homines et fœminas qui vivere possunt et mori, et quod ei justitiabiles erunt, et auxilium ei præstabunt ad pacem et justitiam suam per omnia servandam.
- Præterea idem dux Normanniæ reddidit Roberto comiti Leicestriæ omnes terras suas, quas pater illius ei abstulerat; et omnes, quos pater suus exhæredavit, in pristina jura restituit.
- Benedict, ii. 72. Illos autem omnes, tam clericos quam laicos, qui, relicto patre suo, illi adhæserunt, odio habuit, et a familiaritate sua alienos fecit: illos vero, qui patri suo fideliter servierunt secum retinuit, et multis bonis ditavit.
- Benedict, ii. 75. Deinde idem dux transfretavit in Angliam apud Barbefet idus Augusti, die Dominica proxima ante Assumptionem beatæ Dei genitricis Mariæ: et ante eum venerunt in Angliam Walterus Rothomagensis archiepiscopus, et Henricus Bajocensis et Johannes Ebroicensis episcopi, expectantes in Anglia illius adventum. Veneruntque similiter de Normannia Baldewinus Cantuariensis archiepiscopus, et Gilbertus Roffensis, et Hugo Lincolnensis, et Hugo Cestrensis episcopi.
- Benedict, ii. 76. Dux itaque, et Johannes frater suus cum eo, venerunt in Angliam. De quorum adventu gavisæ sunt regna, quia se per illos³ in meliorem statum reformari sperabant. Et quamvis quidam, perpauci tamen, molesti essent de nece domini regis, solatium tamen illis fuit, quod quidam ait: "Mira canam, sol occubuit, nox nulla secuta est."⁴ Vere nulla nox secuta est

A.D. 1188.

July.

Malefactors admitted approvers, are to abjure the realm; others appealing as approvers, to remain in prison.

Oaths to be taken of all free men.

The earl of Leicester restored.

Richard rewards his father's friends.

Aug. 13.

Richard crosses from Barbeleur.

Joy at the arrival of Richard and John.

¹ *prisonē*] *prisona*, B. I.² *regi*] *domino*, Benedict; Richard having not yet been crowned.³ *quorum . . . illos*] *ducis . . . illum*, Benedict. It would not have occurred to any one writing very early in Richard's reign that the arrival of John would be an occasion of rejoicing.⁴ MS. G. continues, in the text,

to quote; "Ordinat in Siculo Sol novus orbe diem; Sol geminus Siculis illuxerat, alter eclipsym Passus habet tenebras, alter abesse vetat. Sic pater in nato passo si passus, utrumvis Aufer, abest neuter, alter uterque fuit. Solis in occasu sol alter protulit ortum, Sol novus in terris oritur, sol cujus ad ortum sol vetus occasus

A.D. 1189. post occasum solis. Nam radius solis solium solis tenens, sole suo jubar lucidius ac latius spargit. Cum enim sol a suo solio in solum deciderit, stans tamen ejus radius, occasum vel eclipsim nesciens, de corpore solari repente divisus, et in se solide reverberatus, sol sole, cujus fuit radius, nulla nubium interpolatione vel injuria impediēte, multo major et lucidior est effectus. Et ne scrupulosum quid animum legentis lædat, præsentī plenius perpendere poterit pentametro:

“Sol pater, et radius filius ejus erat.”

Filius itaque in immensum crescens, patris sui bona opera ampliavit, mala vero resecauit. Nam quos pater exhæredavit, filius in pristina jura restituit; quos pater fugavit, filius revocavit; quos pater in vinculis tenuit, filius illæsos abire permisit; quos pater causa justitiæ diversis pœnis affixit, filius causa pietatis refocillavit.

Præfatus igitur dux Normanniæ Ricardus, filius Henrici regis Angliæ proximo defuncti, venit in Angliam, et dedit Johanni¹ fratri suo comitatum Moretonii, et comitatum Cornubiæ, et Dorsete, et Sumerseta, et comitatum de Notingham, et comitatum de Derebisire, et comitatum de Löncastre,² et castellum de Merleberge, et de Lutegareshale, cum forestis et omnibus pertinentiis eorum; et honorem de Walingford, et honorem de Tikehil,³ et honorem de Haia;⁴ et comitatum de Gloucestria cum filia comitis, et eam fecit illi desponsari statim; Baldewino Cantuariensi archiepiscopo prohibente, quia erant consanguinei in quarto gradu. Præterea dedit ei le Pec et Bollesoveres.⁵ Sed quædam castella prædictorum comitatuum et honorum retinuit dux in manu sua. Præterea idem dux dedit Andreae de Cha-

A.D. 1189.
August.
Joy at
Richard's
accession.

Richard
bestows
several
counties and
castles on
John.

Archbishop
Baldwin ob-
jects to
John's mar-
riage with
the heiress
of Gloucester.

“proprios lugere putetur.” MS. A. has the last three lines in the margin. They are perhaps borrowed from some poem on the accession of William I. or II. of Sicily. MS. G. has in the margin, in a very early hand, the following couplets: “Sol “speculum solis condet, sol forma “remansit In speculo, oblita corporis “ire comes;” and “In numero “dampnum pateris, fuerant duo “penses; Facta vides nati; nescis “abesse patrem.”

¹ *Johanni*] Hoveden here masses his information about the provision made for John. According to Benedict (ii. 73) he gave him Mortain

and the heiress of Gloucester, at Rquen, July 20: Marlborough, Ludgershall, the Peak and Bolsover; the honours of Peverell, Nottingham, Lancaster, Wallingford and Tickhill; and Derbyshire; after his landing in England, before the coronation (ii. 78): and the counties of Cornwall, Devon, Dorset and Somerset, in December; ii. 99.

² *Löncastre*] Lencastre, B. I.

³ *Tikehil*] Tikehelle, I.

⁴ *Haia*] Eya, B. G. I. So also A. as a correction.

⁵ *Bollesoveres*] Boleshoveres, G. I.; Bolesoures, B.

Benedict,
ii. 76.

venni filiam Radulfi de Dols, cum honore castri Radulfi in Berria, quæ fuerat uxor comitis Baldewini de Rivers, et statim fecit eos desponsari apud Saresbiriā in præsentia Alienor reginæ; et Willelmo Marescallo, filiam comitis Ricardi de Striguil, cum comitatu de Striguil; et Gilberto filio Rogeri filii Rainfrai, filiam Willelmi de Loncastre; et Gaufrido fratri suo notho, qui quondam fuerat Lincolniensis ecclesiæ electus, archiepiscopatum Eboraci.

A.D. 1189.
August.
Marriage of
the heiresses
of Château-
roux, Stri-
guil, and
Lancaster.

Benedict,
ii. 73.

De electione Gaufridi, Eboracensis archiepiscopi.

Benedict,
ii. 77.

Quem canonici Eboracensis ecclesiæ sibi per assensum regis in archiepiscopum elegerunt. Et quamvis magister Bartholomæus, officialis Huberti Walteri, ejusdem ecclesiæ decani, et ante electionem et post, appellasset ad præsentiam summi pontificis, eo quod Hugo Dunelmensis¹ episcopus, ejusdem ecclesiæ Eboracensis² filius specialis, et Hubertus Walteri, ejusdem ecclesiæ decanus, aberant, ad quos prima vox electionis spectabat, tamen prædicti canonici ab inceptis desistere noluerunt, sed supradictum elegerunt, et sigillis suis confirmaverunt. ³ At episcopo Dunelmensi et Huberto Walteri conquerentibus de transgressione canonicorum illorum, præcepit dux quod omnia Eboracensis ecclesiæ essent in eo statu quo fuerunt die qua rex pater suus fuit vivus et mortuus; unde factum est, quod jura ecclesiastica archiepiscopatus Eboracensis redierunt in manum Huberti Walteri et officialium suorum, sicut antea fuerant, et sæcularia beneficia ejusdem archiepiscopatus redierunt in custodiam servientum ducis.

Election of
Geoffrey to
the see of
York.

Benedict,
ii. 78.

Eodem anno obiit Gaufridus Elyensis episcopus apud Wintoniam, duodecimo kalendas Septembris, et delatus ad Ely, ibidem sepultus est, et Ricardus dux cepit omnes thesauros suos. Præterea idem dux misit episcopos et

Appeal of
the Bishop
of Durham
and the
Dean of
York.

Aug. 21.
Death of
Geoffrey
Ridel.

Benedict,
ii. 76.

¹ *Dunelmensis*] ecclesiæ, ins. Savile.

² *Eboracensis*] om. Savile, I.

³ The corresponding passage in Benedict, although drawn up in a different form, presents little either in language or in matter that accounts

for the fact that Hoveden has chosen here to depart from his usual plan. The older Chronicle is a little more circumstantial, mentioning the share taken by Godfrey de Lucy, and the previous election of Hubert Walter.

- A.D. 1189. August. Richard takes account of his father's treasures. comites et barones suos per omnes thesauros regis patris sui, et totum thesaurum qui inventus fuerat, in auro et argento, fecit computari et ponderari, cujus numerum et mensuram longum est enarrare, quia thesaurus ille erat¹ magnus valde, excedens numerum et valentiam centum millia marcarum.² Deinde misit servientes et ballivos suos per universos portus maris Angliæ, et Normanniæ, et Pictaviæ, et aliarum terrarum suarum, et de universis navibus fecit sibi eligi et majores et meliores, quæ aptæ erant ad magnum pondus portandum, et quasdam illarum distribuit familiaribus suis qui crucem Jerosolimitanæ profectionis susceperant, et quasdam illarum ad opus suum retinuit; et fecit illas onerari armis et victualibus. Benedict, ii. 77.
- He orders a fleet to be raised for the Crusade. Deinde idem dux venit Landonias, congregatis ibi archiepiscopis, episcopis, comitibus et baronibus, et copiosa militum multitudine in occursum ejus; quorum consilio et assensu ipse dux tertio nonas Septembris, die Dominica, festo ordinationis beati Gregorii papæ, die quoque Ægyptiaca, consecratus et coronatus est in regem Angliæ, Landoniis apud Westmonasterium, a Baldewino Cantuariensi archiepiscopo, ministrantibus ei in illa coronatione Waltero Rothomagensi, Johanne Dublicensi, Formale Treverensi³ archiepiscopis, et Hugone Dunelmensi, et Hugone Lincolnensi, et Hugone Cestrensi, et Willelmo Herefordensi, et Willelmo Wigornensi, et Johanne Exoniensi, et Reginaldo Bathoniensi, et Johanne Norewicensi, et Sefrido Cicestrensi, et Gilberto Rofensi, et Petro de Sancto David, et de Sancto Asaph, et de Pangor, et Albino Fernensi,⁴ et Concorde Hegdunensi⁵ episcopis, et omnibus fere abbatibus et prioribus, et comitibus et baronibus Angliæ astantibus. Benedict, ii. 78.
- Sept. 3. Coronation of Richard at Westminster. Deinde idem dux venit Landonias, congregatis ibi archiepiscopis, episcopis, comitibus et baronibus, et copiosa militum multitudine in occursum ejus; quorum consilio et assensu ipse dux tertio nonas Septembris, die Dominica, festo ordinationis beati Gregorii papæ, die quoque Ægyptiaca, consecratus et coronatus est in regem Angliæ, Landoniis apud Westmonasterium, a Baldewino Cantuariensi archiepiscopo, ministrantibus ei in illa coronatione Waltero Rothomagensi, Johanne Dublicensi, Formale Treverensi³ archiepiscopis, et Hugone Dunelmensi, et Hugone Lincolnensi, et Hugone Cestrensi, et Willelmo Herefordensi, et Willelmo Wigornensi, et Johanne Exoniensi, et Reginaldo Bathoniensi, et Johanne Norewicensi, et Sefrido Cicestrensi, et Gilberto Rofensi, et Petro de Sancto David, et de Sancto Asaph, et de Pangor, et Albino Fernensi,⁴ et Concorde Hegdunensi⁵ episcopis, et omnibus fere abbatibus et prioribus, et comitibus et baronibus Angliæ astantibus. Benedict, ii. 79.

¹ erat] om. B. I.² centum millia marcarum] non-genta millia librarum, Benedict; where for *nongenta* perhaps we should read *nonaginta*.³ Formalis, Formator, or Fulmar, was elected archbishop of Treves in 1183 by a portion of the chapter, and consecrated by Urban III. in

1186: he was deprived by Clement III. in 1189; died in England at Northampton. Benedict, ii. 89.

⁴ Albino Fernensi] Bishop 1185-1222.⁵ Hegdunensi] Heedunensi, G. Bishop of Enaghduin in the province of Tuam.

*Incipit ordo coronationis Ricardi regis Angliæ.*¹ A.D. 1189.Benedict,
ii. 80.

In primis venerunt episcopi et abbates, et clerici multi induti cappis sericis, præcedentibus eos cruce, ceroferariis, turribulis cum aqua benedicta, usque ad ostium thalami regis interioris, et ibi receperunt prædictum Ricardum ducem, qui coronandus erat, et duxerunt eum in ecclesiam Westmonasterii, usque ad altare majus, cum ordinata processione, et cantu glorioso; et omnis via, qua gradiebantur ab ostio thalami regis usque ad altare, cooperta erat pannis laneis.

Sept. 3.
Order of the
Coronation
services.

Ordo autem processionis talis erat. In prima fronte præcedebant clerici induti, portantes aquam benedictam et cruces, et cereos et turribulos. Deinde veniebant priores, deinde abbates, deinde episcopi, et in medio illorum ibant quatuor barones portantes quatuor candelabra aurea.

Procession
of the clergy.Benedict,
ii. 81.

Deinde venerunt Godefridus de Luci portans pilleum regium, et Johannes Marescallus juxta eum portans duo calcaria aurea magna et ponderosa; deinde venerunt Willelmus Marescallus, comes de Striguil, portans sceptrum regale aureum,² in cujus summitate est crux aurea; et Willelmus Patricii, comes de Salesbiri juxta eum, gestans virgam auream habentem in summitate columbam auream. Deinde venerunt David frater regis Scotiæ comes de Hunte-dun, et Johannes comes Moretonii frater ducis, et Robertus comes Leicestriæ, portantes tres gladios³ regios sumptos de thesauro regis, quorum vaginæ desuper per totum auro contactæ⁴ erant; medius autem illorum ibat comes Moretonii.

The regalia:
spurs, scep-
tre, virge,
and swords.

Deinde veniebant sex comites et⁵ barones portantes in humeris suis unum scaccarium magnum valde, super quod posita erant regalia insignia et vestes.

The royal
robes.

¹ Matthew Paris gives a similar account of the coronation, more closely resembling that of Benedict than the text, in the few and unimportant places where the two differ. He indicates the common source of information, the Rolls

(M. Paris, ed. Wats, p. 154) or *Consuetudines (Abbreviatio*, ed. Madden, iii. 209) of the Exchequer.

² *aureum*] om. I.

³ *gladios*] aureos, ins. Savile.

⁴ *contactæ*] contextæ, B. D.

⁵ *et*] sex, ins. Savile.

- A.D. 1189. Deinde venit¹ Willelmus de Mandeville, comes Albemariæ, Benedict, ii. 81.
 Sept. 3. gestans coronam auream magnam et ponderosam, lapidibus
 Procession of the crown. pretiosis undique decoratam.
- The duke under a canopy. Deinde venit Ricardus dux Normanniæ; et Hugo Dunelmensis episcopus ibat a dextris illius, et Reginaldus Bathoniensis episcopus a sinistris illius ibat, et quatuor barones portaverunt supra eos umbraculum sericum super quatuor lanceas proceras, et omnis turba comitum et baronum, et militum, et aliorum, tam clericorum quam laicorum, sequebatur usque in atrium ecclesiæ, et induti introierunt cum duce usque in chorum.
- Oaths taken by the duke. Cum autem dux ad altare veniret coram archiepiscopis, episcopis, et clero, et populo, flexis genibus ante altare, coram positis sacrosanctis evangeliiis, et plurimorum sanctorum reliquiis,² juravit quod ipse omnibus diebus vitæ suæ pacem, Benedict, ii. 82. et honorem, atque reverentiam Deo, et Sanctæ Ecclesiæ, et ejus ordinatis portaret. Deinde juravit, quod rectam justitiam et æquitatem exerceret in populo sibi commisso. Deinde juravit, quod malas leges, et consuetudines perversas, si quæ in regno suo inductæ sunt, deleret, et bonas leges conderet, et sine fraude et malo ingenio eas custodiret.
- He is undressed. Deinde denudaverunt eum totum exceptis camisia et braccis. Camisia autem dissuta erat in scapulis.
- The sandals put on. Deinde calciaverunt eum sandaliis auro contextis.
 The anointing. Deinde Baldewinus Cantuariensis archiepiscopus, infundens oleum sanctum super caput ejus, unxit eum in regem in tribus locis, videlicet, in capite, in pectore, in brachiis, quod significat gloriam, fortitudinem, et scientiam, cum orationibus ad hoc constitutis.
- The cap. Deinde posuit idem archiepiscopus super caput ejus consecratum pannum lineum, et pilleum desuper, quod Godefridus de Luci portaverat.
- The tunic and dalmatic. Deinde induerunt eum vestimentis regalibus. Primo, videlicet, tunica, deinde dalmatica.
 Deinde tradidit ei idem archiepiscopus gladium regni, ad malefactores ecclesiæ comprimendos.
- The sword and spurs. Deinde duo comites calciaverunt ei calcaria, quæ Johannes Marescallus portaverat.
- The mantle. Deinde indutus est mantea.

¹ venit] veniebat, Savile.² reliquiis] ut moris est, ins. Savile, B. D. I.